

Aan het college van Burgemeester en Wethouders
Cc Hoofden burgerzaken
Cc Kiesraad, VNG, NVVB, UvW

**Directoraat-Generaal
Bestuur en
Koninkrijksrelaties**
Bestuur, Democratie en
Financiën

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

circulaire

www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Onderwerp gecombineerde provinciale staten en
waterschapsverkiezingen op 18 maart 2015 (gemeenten
gelegen in één waterschap)
Doelstelling informeren en instrueren
Juridische grondslag Kieswet
Relaties met andere circulaire's
Ingangsdatum 3 juli 2014

Datum
17 september 2014

Kenmerk
2014-0000352537

Inhoud

1.	Inleiding.....	2
2.	Registratie van aanduidingen en kandidaatstelling ten behoeve van de waterschapsverkiezingen.....	2
3.	Bepalen kiesgerechtigdheid.....	2
4.	Stemmen in een willekeurig stemlokaal.....	3
5.	Stembescheiden.....	3
6.	Stemopneming.....	3
7.	Instructie stembureauleden.....	4
8.	Experiment centrale stemopneming.....	4
9.	Doorgeven uitslag aan het hoofdstembureau.....	4
10.	Gebruik programmatuur voor vaststelling verkiezingsuitslag.....	5
11.	Kostenvergoeding gemeenten.....	5
12.	Evaluatie.....	6
13.	Informatiepunt verkiezingen.....	6

Deze circulaire ziet uitsluitend op gemeenten die zijn gelegen binnen het gebied van één waterschap. Voor gemeenten die in meerdere waterschappen zijn gelegen, is een afzonderlijke circulaire opgesteld.

Datum
17 september 2014

Kenmerk
2014-0000352537

1. Inleiding

Op woensdag 18 maart 2015 vinden er gelijktijdig provinciale staten- en waterschapsverkiezingen plaats. Deze circulaire bevat informatie die voor deze gecombineerde verkiezingen van belang is. Het gaat hierbij in het bijzonder om informatie over de waterschapsverkiezingen, waarvan de organisatie voor het eerst is opgedragen aan gemeenten. Daarnaast is er ook aandacht voor uitvoeringstechnische consequenties van het gelijktijdig organiseren van twee verkiezingen.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet aanpassing waterschapsverkiezingen per 1 juli 2014 zijn de waterschapsverkiezingen opgenomen in de Kieswet.¹ In het algemeen geldt daarbij dat de verkiezingsregels die gelden voor de verkiezing van provinciale staten ook van toepassing zijn op de waterschapsverkiezingen. Dat betekent dat de kiezers met een stempas stemmen in de stemlokalen en dat de stemopneming direct aansluitend op de stemming plaatsvindt. Er zijn evenwel enkele verschillen, waar deze circulaire nader op in gaat. Zo zijn er voor beide verkiezingen aparte hoofd- / centrale stembureaus en wijkt de kiesgerechtigdheid voor beide verkiezingen af.

Het Kiesbesluit wordt nog op enkele onderdelen gewijzigd (zie hieronder met name onder punt 6). De planning is dit in het najaar af te ronden. Daarnaast worden de formulieren (modellen) in de Kiesregeling aangepast om deze geschikt te maken voor de waterschapsverkiezingen. De gewijzigde modellen zullen eveneens in het najaar worden vastgesteld.

2. Registratie van aanduidingen en kandidaatstelling ten behoeve van de waterschapsverkiezingen

De gemeenten hebben **geen** taak ten aanzien van de registratie van aanduidingen van politieke groeperingen en evenmin in de kandidaatstellingsprocedure voor de waterschapsverkiezingen. Het centraal stembureau van het betreffende waterschap is hiervoor verantwoordelijk. Kiezers kunnen wel bij de gemeente terecht voor het ondertekenen van een ondersteuningsverklaring. Dit volgt uit artikel H 4, derde lid van de Kieswet. Het centraal stembureau zal, zodra de geldige kandidaatstellingen uiterlijk 16 februari 2015 definitief zijn vastgesteld, de binnen het waterschap gelegen gemeenten hierover informeren.² De registratietermijnen voor de waterschapverkiezingen zijn gelijk aan die voor de provinciale statenverkiezingen.

3. Bepalen kiesgerechtigdheid

¹ Stb. 2014, 63.

² Belangrijke data kandidaatstelling

02-02-2015: Dag van de kandidaatstelling

03-02-2015: Zitting ex I 1 Kw

06-02-2015: Zitting ex I 4 Kw

10-02-2015: Laatste dag instellen beroep ex art. I 7 Kw

16-02-2015: Laatste dag uitspraak in beroep door ABRvS ex art. I 7 Kw.

De kiesgerechtigheid voor de waterschapsverkiezingen **wijkt af** van de kiesgerechtigheid voor de provinciale statenverkiezingen.

Datum
17 september 2014

Kenmerk
2014-0000352537

Vereisten actief kiesrecht (hoofdregel)

Provinciale Staten	Waterschappen
Ingezetene van de provincie	Ingezetene van het waterschap
Nederlandse nationaliteit	Nederlandse nationaliteit, nationaliteit van een EU-lidstaat of andere nationaliteit (mits de ingezetene rechtmatig in Nederland verblijft).
18 jaar of ouder op dag verkiezingen (18 maart 2015)	18 jaar of ouder op dag verkiezingen (18 maart 2015)

Voor de exacte vereisten voor het kiesrecht voor de waterschapsverkiezingen wordt u verwezen naar artikel B 2a van de Kieswet.

Omdat de kiesgerechtigheid voor beide verkiezingen afwijkt, moeten er twee kiezersregisters worden gemaakt. U wordt geadviseerd om tijdig te controleren of u met behulp van uw burgerzakenmodule een kiezersregister ten behoeve van de waterschapsverkiezingen kunt maken en daarnaast een kiezersregister voor de provinciale statenverkiezingen.

4. Stemmen in een willekeurig stemlokaal

De kiezer kan binnen de gemeente voor zowel de provinciale statenverkiezing als de waterschapsverkiezing zijn stem uitbrengen in het stemlokaal van zijn keuze. In het Kiesbesluit zal worden bepaald dat er in elk stemlokaal één stembus moet staan voor de provinciale statenverkiezing en één stembus voor de waterschapsverkiezing. De stembussen voor beide verkiezingen dienen voldoende van elkaar te kunnen worden onderscheiden.

5. Stembescheiden

Het ministerie van BZK stelt in de modellenregeling vast hoe de vormgeving van de stempassen, de kiezerspas, het schriftelijk volmachtbewijs en de stembiljetten eruit dient te zien. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de productie en de verzending van de stembescheiden voor de waterschapsverkiezingen. Ten overvloede wordt opgemerkt dat er voor de provinciale statenverkiezingen en voor de waterschapsverkiezingen afzonderlijke stempassen gebruikt zullen gaan worden. De stembescheiden worden zo vormgegeven dat er onderscheid is tussen de stembescheiden van beide verkiezingen. Gemeenten kunnen indien gewenst 1 of 2 logo's aanbrengen op de stempas, eventueel in overleg met de waterschappen. Dit maakt het voor stembureauleden mogelijk een geordende stemopneming te houden. Gemeenten worden in het najaar hierover nader geïnformeerd.

6. Stemopneming

Ten behoeve van de gang van zaken in het stemlokaal tijdens de gecombineerde

stemming en stemopneming worden in het Kiesbesluit enkele nadere regels gesteld. Daarmee wordt met name beoogd verwarring of onregelmatigheden tijdens de stemming en stemopneming (het tellen van de stemmen) te voorkomen.

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352537

De leden van het stembureau moeten ervoor zorgen dat de stemopneming geordend plaatsvindt. Na de stemming worden de stembussen onmiddellijk na elkaar geopend en worden de stembiljetten van elkaar gescheiden; ook voor de gecombineerde verkiezingen dient de stemopneming direct na afloop van de stemming plaats te vinden.

Het stemlokaal moet zo zijn ingericht dat de stembureauleden elkaar niet hinderen bij het tellen van de stemmen voor beide verkiezingen. Ook moet vermenging van de stembescheiden voor de verschillende verkiezingen worden voorkomen door een gebrek aan werkruimte. Indien een gelijktijdige stemopneming door ruimtegebrek niet mogelijk is, zal de stemopneming voor beide verkiezingen na elkaar moeten plaatsvinden, waarbij overigens wel rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat stembiljetten voor de ene verkiezing per vergissing terecht kunnen zijn gekomen in de andere stembus.

Er kunnen maximaal 7 stembureauleden worden benoemd. Het staat gemeenten vrij een aantal plaatsvervangende leden te benoemen, zodat het mogelijk is dat stembureauleden elkaar gedurende de dag afwisselen. Ook kunnen gemeenten eventueel extra tellers inschakelen in aanvulling op deze stembureauleden.

7. Instructie stembureauleden

Vanwege de wijzigingen in het verkiezingsproces wordt de digitale en interactieve instructie voor stembureauleden aangepast voor de verkiezingen van 18 maart 2015. In de instructie wordt uitgebreid aandacht besteed aan een ordelijke stemming en stemopneming. Ook zal de instructie nieuwe testvragen en videoscenari s bevatten. De aangepaste instructie is in de loop van december 2014 beschikbaar.

8. Experiment centrale stemopneming

Bij de verkiezingen van de gemeenteraden en de leden van het Europees Parlement is, op basis van de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming, in een aantal gemeenten geëxperimenteerd met een centrale stemopneming. Deze experimenten worden thans geëvalueerd. Op basis van de evaluatie zal de minister van BZK besluiten of de experimenten worden voortgezet. Dat besluit zal in een van de komende weken genomen worden. De gemeenten worden over het besluit van de minister van BZK nog in september 2014 ge informeerd.

9. Doorgeven uitslag aan het hoofdstembureau

Er zijn voor zowel de waterschapsverkiezingen als voor de provinciale statenverkiezingen afzonderlijke hoofdstembureaus. Bij waterschapsverkiezingen is het hoofdstembureau tevens altijd centraal stembureau. De centrale stembureaus stellen de verkiezingsuitslag voor de waterschapsverkiezingen en provinciale statenverkiezingen niet langer op de tweede dag na de dag van de stemming vast, maar op de vijfde dag (maandag 23 maart 2015).

Gemeenten hebben in beginsel donderdag 19 maart en vrijdag 20 maart 2015 de tijd om alle werkzaamheden met betrekking tot de vaststelling van de uitslag voor de gemeente uit te voeren en die aan de hoofdstembureaus door te geven. Uitzondering hierop is de situatie dat de provinciale statenverkiezing wordt gehouden in een provincie met twee of meer kieskringen.³ In die situatie moet het hoofdstembureau voor de provinciale statenverkiezing de uitslag op vrijdag 20 maart 2015 vaststellen en doorgeven aan het centraal stembureau. Voor gemeenten die liggen in provincies met twee of meer kieskringen geldt daarom dat de uitslag voor de provinciale statenverkiezingen uiterlijk donderdag 19 maart 2015 aan het hoofdstembureau moet worden doorgegeven. De uitslag van de waterschapsverkiezingen moet uiterlijk vrijdag 20 maart 2015 zijn doorgegeven.

Datum
17 september 2014
Kenmerk
2014-0000352537

10. Gebruik programmatuur voor vaststelling verkiezingsuitslag

Met ingang van 1 juli 2014 zijn bepalingen in het Kiesbesluit in werking getreden met betrekking tot het gebruik door het centraal stembureau van programmatuur ten behoeve van de berekening van de uitslag van de verkiezingen of de berekening van de zetelverdeling (artikel P 1 en P 2). Indien gebruik wordt gemaakt van programmatuur moet deze onder meer door een onafhankelijke instantie worden getoetst en moet de broncode, de specificatie en de uitkomst van de toetsen openbaar worden gemaakt. Indien het centraal stembureau de door de Kiesraad ter beschikking gestelde software gebruikt, kan voor wat betreft de openbaarmaking van de hierboven genoemde documentatie worden volstaan met een verwijzing naar de informatie die de Kiesraad over OSV openbaar heeft gemaakt op zijn website www.kiesraad.nl.

11. Kostenvergoeding gemeenten

In de Waterschapswet is bepaald dat de waterschappen de gemeenten compenseren voor het organiseren van de waterschapsverkiezingen. In de meicirculaire gemeentefonds 2014 van BZK zijn gemeenten hierover geïnformeerd.⁴ De Unie van Waterschappen en de VNG zijn overeengekomen dat gemeenten in totaal eenmalig een bedrag van 23,8 miljoen euro vergoed krijgen.⁵ Aan dit bedrag ligt het rapport "Onderzoek naar de verwachte extra kosten van gemeenten bij de organisatie van de waterschapsverkiezingen in 2015 ten opzichte van enkelvoudige provinciale statenverkiezingen" van 11 september 2013 ten grondslag.⁶ In het onderzoek is in kaart gebracht welke extra kosten gemeenten naar verwachting zullen moeten gaan maken voor het organiseren van gecombineerde verkiezingen. Te denken valt aan het aanschaffen van extra verkiezingsmateriaal, de productie van stembescheiden of het werven en vergoeden van extra stembureauleden of tellers.

³ Op grond van de Kieswet zijn dat in elk geval de provincies Gelderland (2 kieskringen), Noord-Brabant (2 kieskringen), Noord-Holland (3 kieskringen) en Zuid-Holland (4 kieskringen). Let op: provinciale staten van uw provincie kunnen besluiten om uw provincie te splitsen in twee of meer kieskringen.

⁴ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2014/05/30/meicirculaire-gemeentefonds-2014.html>

⁵ Dit bedrag wordt over gemeenten verdeeld met behulp van de maatstaf inwoners. Met behulp van het bestand 'Taakmutatie 2015' (tabblad 'Waterschapsverkiezing') bij de meicirculaire 2014 kunt u nagaan welk bedrag voor uw gemeente van toepassing is (<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2014/06/06/taakmutatie-2015-mei-2014-xls.html>).

⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/11/19/kostenverdeling-gecombineerde-verkiezingen.html>

12. Evaluatie

De gecombineerde verkiezingen worden – zoals na elke verkiezing gebruikelijk is – door de minister van BZK geëvalueerd. In de aanloop naar de verkiezingen zal uw gemeente worden benaderd om medewerking aan dit onderzoek te verlenen. Uw medewerking wordt op prijs gesteld.

Datum
17 september 2014

Kenmerk
2014-0000352537

13. Informatiepunt verkiezingen

Indien u naar aanleiding van deze circulaire of anderszins vragen heeft over de komende verkiezingen, dan kunt u die stellen via informatiepunt@kiesraad.nl. Het informatiepunt kunt u ook bellen op: 070-4267329.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk